

เที่ยวในศีล สมาธิ ปัญญา

พระอาจารย์สงบ มนุสสุนโต

เทศน์บนศาลา วันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๔๒

ณ วัดป่าสันติธรรมาราม ต.คลองตากต อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจนั่งให้คืนะ ต่อไปนี้เป็นการเข้าสงคราม เข้าสงครามเอาชนะตัวเอง เกิดเป็นคน ทุกคนปรารถนาความสุขนะ เกิดเป็นคน ทุกคนปรารถนาแต่ความสุขความเจริญ แต่มันไม่สมปรารถนาเพราะอะไร มันไม่สมปรารถนาเพราะกรรมจำแนกสัตว์ให้เกิดต่างๆ กัน กรรมจำแนกสัตว์ให้เกิดต่างๆ กัน การกระทำที่ทำมามันจำแนกเราไป แล้วแต่การกระทำมาเลย แต่การกระทำมาจำแนกสัตว์ให้เกิดต่างๆ กัน

แม้แต่องค์สมเด็จพระสัมมาพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมแล้ว และประกาศธรรมออกไปผู้ที่ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ได้ทำตามความเป็นจริงในอริยสาวกต่างๆ ก็มีจริตนิสัยต่างๆ กัน เป็นเอตทัคคะ ๘๐ ทาง ๘๐ องค์ ก็ ๘๐ ทาง พระอนันที่ได้มากหน่อย ๓-๔ แนวทาง นั่นนะ “กรรมจำแนกสัตว์ให้เกิดต่างๆ กัน” แม้แต่ผู้สำเร็จเป็นพระอรหันต์แล้วยังต่างกัน ต่างกันในวาสนาบารมี แต่เสมอกันด้วยการพ้นทุกข์ ถึงธรรมเหมือนกัน

อริยสาวกตามเสด็จทันองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ากว่าจะแสวงหาธรรมมา เพื่อจะให้เราเดินตามนี้ทุกข์ยากลำบากมหาศาล เป็นองค์ศาสดาเป็นผู้เดินนำทางเราไปก่อน แล้วเราเป็นผู้เดินตาม จะเป็นผู้เดินตาม ถึงว่า กรรมจำแนกสัตว์ในเกิดต่างๆ กัน นี้ เป็นคำพูดขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ารู้ตามความเป็นจริง แล้วจำแนกออกไปตามความเป็นจริง ตามความเป็นจริงที่ท่านรู้ท่านเห็นนะ รู้ทั้งโลกนอกและโลกใน

โลกใน คือโลกของกิเลส โลกของอริยสัจ กำจัดอวิชชาปจฺจยา สงฺขารา ออกไปจากใจได้
ทั้งหมด แล้ววาสนาบารมีเป็นพุทธานุโม รื้อออกไปทั้งหมด ถึงว่ากรรมทำให้เราสัตว์จำแนกเกิดต่าง ๆ
กัน เราเกิดตายเกิดตายมาในวัฏสงสารนี้มหาศาล ไม่มีต้นไม่มีปลาย แม้แต่องค์สมเด็จพระ
สัมมาสัมพุทธเจ้ายังไม่มีต้นไม่มีปลาย

แล้วเราเป็นใครล่ะ เราเกิดมา เกิดมาแล้วพบพระพุทธศาสนานี้ถึงว่าเป็นวาสนาบารมีอย่าง
มหาศาล อย่างมหาศาลเลย เพราะการเที่ยวในวัฏฏะ จิตนี้เป็นนักท่องเที่ยว เคยเกิดเคยตายในภพ
สูงๆ ต่ำๆ มามากมายมหาศาล เคยเกิดสูงแล้วก็ต้องกลับมา หมกบุญวาสนาแล้วก็ย้อนกลับมาเกิด
ใหม่ เกิดเป็นมนุษย์ เกิดเป็นสัตว์เดรัจฉาน เกิด เกิดทุกอย่างที่เคยในวัฏฏะนี้มี จิตนี้เคยเกิดมา
ทั้งนั้น “เคยเกิด” เกิดแล้วตาย เกิดแล้วตาย จนซากศพที่มันตายทับตายซ้อนมาเป็นแผ่นดินขึ้นมา
ขนาดไหน

ดินในร่างกายของเรา ธาตุ ๔ ผสมกันเกิดมา จิตนี้ปฏิสนธิเกิดขึ้นมา แล้วมันเจริญเติบโต
ขึ้นมา ได้ใช้สอยสิ่งต่างๆ ในโลกนี้ แล้วก็ตายไปตายไป จนว่าสิ่งที่เกิดตายซ้ำตายซ้อนนี้เรามานั่ง
บนกองกระดูกของเราเองนี่ พระพุทธเจ้าบอกธาตุดิน เราเคยเกิดเคยตายมา เรามานั่งทับบน
กองกระดูกของเราเองด้วยนะ ไม่ใช่ของสัตว์โลกอื่น ถึงว่า “จิตนี้เป็นนักท่องเที่ยว” แต่ท่องเที่ยว
ตามกิเลสไป ท่องเที่ยวตามอำนาจวาสนาไป เราท่องเที่ยวไปเรื่อยท่องเที่ยวไปเรื่อย

ดังนั้นในโลกของวัฏฏะนี้เราไม่สามารถมองเห็นได้ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ากับ
พระอรหันต์ต่างๆ ที่สิ้นไปแล้ว ถึงจะเข้าใจเห็นตามความเป็นจริง ในเมื่อเราเป็นคนที่ไม่เห็น
เราต้องเชื่อองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ว่า จิตนี้เคยเกิด เกิดตายทับตายซ้อนมา เที่ยว
ในวัฏฏะมา เที่ยวทุกข์เที่ยวยากมาตลอด จะมีความสุขบ้างก็พอหายใจเท่านั้น นอกนั้นก็มีความทุกข์
เป็นสัจจะ ความทุกข์เป็นอริยสัจ เป็นความจริงแนบไปกับใจทุกๆ ดวง จะเกิดภพไหนชาติไหน
ต้องมีความเศร้าหมองความทุกข์ใจแนบไปกับใจ จะมีบุญวาสนา เกิดเป็นเทวดาจะพลัดพลินไป
แต่มันก็มีการเศร้าหมองมีการเศร้าหมองมีความอมทุกข์อยู่ภายในนั้น

เพราะทุกข์นี้มันเป็นอวิชชาฝังอยู่ในหัวใจของทุกๆ ดวงจิต ที่เที่ยวอยู่ในวัฏสงสาร จิตนี้
เป็นนักท่องเที่ยว ก็เที่ยวไปพร้อมกับอวิชชา เที่ยวไปพร้อมกับความมืดบอด ความมืดบอด ฟังสิ
ความมืดบอดเพราะอะไร เพราะเวลาตายไปแล้ว เกิดภพใหม่มันจำภพเก่าไม่ได้หรอก

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรม ซึ่งในคุณของอาหารคาวรส อุทกคาวรส

ธรรมนี้จะเอี้ยดอ่อนลึกลงมาก จะสอนใครดีหนอ จะสอนใคร ใครจะรู้ตามได้ คนที่รู้ตามได้ต้องมีพื้นฐาน อาหารคาวรส อุทกคาวรสนี้ เป็นผู้ที่มิสมบัติ ๖ สมบัติ ๘ ควรจะรู้ธรรม ควรจะรู้ธรรมกำหนดว่าจะสอนใครก่อน อาหารคาวรสก็ตายไปแล้วเมื่อวานนี้ ตายไปแล้วเมื่อ ๗ วันนี้นั้นอาหารคาวรส คาวรสทั้งสองตายไปแล้ว นี่ไม่ตามไปสอนละ ในเมื่อคุณก็มีกันอยู่ ทำไมไม่ตามไปสอนคนที่ตายแล้ว?

เพราะคนที่ตายแล้ว พอเขาตายจากคาวสนั้น เขาไปเกิดเป็นพรหมทันที จะไปสาวถึงเขาหรือ จะสาวถึงในภพคนละภพนะเขาจำไม่ได้แล้ว เห็นไหม มันสอนกันไม่ได้แล้วเพราะคนตายแล้วไปเกิดภพใหม่มันก็เป็นคนใหม่ เป็นพรหมใหม่ เป็นเทวดาใหม่ มันจำชาติเก่าไม่ได้ เป็นไปด้วยความมืดบอด มีบุญมีกุศลขนาดนั้นก็ระลึกอดีตไม่ได้หรือ

ไปเกิดภพใหม่ชาติใหม่ก็ไปอยู่ในภพใหม่ชาติใหม่ การที่เกิดอันนั้น ถึงว่าคนตายไปแล้วไม่ใช่ตายแล้วตายเปล่า ตายแล้วมันเสวยภพเสวยชาติใหม่ไปเลย ยกเว้นไว้แต่สัมภเวสีตายแล้วรออันนั้นก็อีกเรื่องหนึ่ง แต่ส่วนใหญ่ถ้ามีบุญกุศลตายแล้วจะไปเลย ไปเลย เสวยภพไป ถึงว่าคนตายแล้วหมดโอกาสไป หมดโอกาสเพราะว่าเขาต้องไปเสวยร่างใหม่ เขาไปเสวยความคิดใหม่ ความคิดที่บังความคิด

เราถึงเป็นมนุษย์อยู่ปัจจุบันนี้ เราพบพระศาสนา เรามีบุญกุศลมาก เพราะพระพุทธเจ้าพูดถึงอริยสัจจ์ พระพุทธเจ้าสอนมรรคอริยสัจจ์ให้เราทำตามไป นี่วาสนามันอยู่ตรงนั้น ถ้าตายไปแล้ว เราได้สร้างกุศลไว้ เราก็ไปเกิดเป็นเทวดาเป็นอะไร ภพของเทวดานั้นมันทำให้เราเพลินไปอีก ถึงว่าอันนั้นมันเป็นผลของบุญกุศล แต่บุญกุศลนั้นสะสมไว้ให้ใจนี้พัฒนาขึ้นมา ใจพัฒนาขึ้นมาเพราะว่านักบวช พระณเรอเย ผู้ที่บวช ผู้ที่เข้ามาในศาสนาเป็นคนที่จนตรอก เป็นคนที่ไม่มีความหวัง ถึงต้องมาเป็นนักบวช มันจริงอย่างนั้นหรือ

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นถึงกษัตริย์ จะเสวยราชย์อยู่แล้วในอีก ๗ วันข้างหน้า ยังสละออก คนที่หันหน้าเข้ามาประพฤติปฏิบัติ มันเอี้ยดอ่อนลึกลงซึ่งจนโลกเขามองเห็นไปไม่ได้

การท่องเที่ยวอยู่ในวิภวภูฏะกับการท่องเที่ยวอยู่ในโลก เอาโลกเราปัจจุบันนี้ วิภวภูฏะนี้มัน ๓ โลกธาตุ เอาแค่โลกเราที่เกิดเป็นมนุษย์นี้ เราก็อยากท่องเที่ยวไปในโลก เราอยากใช้ชีวิตแบบความสุขของโลกที่เขามีกันอยู่ เขามี รูป รส กลิ่น เสียงขนาดไหน เราก็อยากจะมีเป็นไปกับเขา แล้วมันเป็นไปกับเขาแล้ว มันสมความเป็นไปไหม

ที่มันลุ่มจมอยู่นี้ ชาติล่มจมอยู่นี้ก็เพราะอยากเจริญรุ่งเรืองเหมือนเขา เจริญรุ่งเรืองทางวัตถุ แต่หัวใจแห้งผาก หัวใจเศร้าหมอง หัวใจเดือนร้อน ตะเกียกตะกายอยากให้มีวัตถุสิ่งที่มีมันเกินความจำเป็นไป ปัจจัย ๔ เครื่องอยู่อาศัยให้จิตกับกายนี้พอเครื่องดำเนินไปได้เท่านั้นเอง มันเครื่องอยู่อาศัย ถ้าเราอาศัยด้วยมีสติมีสัมปชัญญะมันเป็นเครื่องอยู่อาศัย เงินจะมีประโยชน์ต่อเมื่อที่จิตใจคนนั้นประเสริฐใจ จิตใจคนนั้นประเสริฐ เงินจะเป็นประโยชน์ เราจะใช้เป็นประโยชน์ทั้งหมดเลย เราเป็นเจ้านายของเงิน เราจะใช้เงินนั้นไป

แต่เราแสวงหาเงินมาให้เงินเป็นเจ้านายเรา เก็บรักษาไว้ก็เป็นทุกข์ เก็บรักษาอย่างเดียวก็ยังเป็นทุกข์อยู่แล้ว ถ้าเราใช้ผิดประเภทอีก ใช้ในทางความชั่ว เงินนั้นให้ผลเป็นลบกับเรา เราหาเงินนั้นมาด้วยความทุกข์ยากแสนเข็ญ แล้วมีเงินมา เงินยังมาทำให้เราตกทุกข์ตกต่ำไปอีก นั่นนะ เพราะเราไม่ใช่ปัจจัย ๔ ตามความเป็นจริง ปัจจัย ๔ เครื่องอยู่อาศัย เราอาศัยเขาให้ชีวิตนี้มีความสุขสะดวกสบายพอจำเป็นในปัจจัย ๔ เครื่องอยู่อาศัยเท่านั้น

พอความจำเป็น ถ้ามันมากเกินไปมันทำให้คนนั้นนิสัยเสียไปได้ นิสัยเสียเป็นคนใจแตกเป็นคนกันรั้ว เก็บหอมรอมริบไว้ไม่ได้ นั่นนะ เงินที่หามาเองมันก็ยังเป็นสิ่งย้อนกลับมาให้เราเป็นคนนิสัยเสียไปได้ เพราะว่าใจคนที่เป็นประเสริฐ ท่องไปในโลก ท่องไปในโลกของเขา เราท่องไปแล้วย้อนกลับมาว่าเราได้อะไรติดตัวของเรามา เราได้อะไรเป็นแก่นสารของชีวิตนี้

แต่คนที่ว่าจนตรอกจนมุม เขาว่าไม่มีทางออก ต้องมาเป็นนักบวช ต้องบวชพระ บวชเณร บวชชี บวชอะไรเป็นคนจนตรอก...เป็นคนประเสริฐต่างหาก เป็นคนที่หัวใจสูงส่ง เป็นคนมองเห็นประโยชน์ที่โลกเขามองไม่เห็นใจ มันเป็นประโยชน์ของโลก เป็นอริยภูมิ ภูมิที่จะทำให้พ้นจากการเวียนว่ายตายเกิด อย่างที่ว่าแต่โลกมนุษย์นี้เลย แม้แต่จะหักวิภวภูฏะออกไปจาก ๓ โลกธาตุ นั่นนะ มันเป็นไปได้ไหม

โลกนี้เขามีคบอดใจ มีคบอดว่าเป็นไปไม่ได้ โลกอยู่อาศัยกัน ตายแล้วก็ตายสูญ ให้เที่ยววนไปในวัฏฏะ เที่ยวไปในความทุกข์ความยาก แล้วยังสะสมมาให้เป็นบาปอกุศลไป เป็นบาปเป็นอกุศลไปตกต่ำไปอีก เพราะมันจะทำแต่ตามใจตัวมัน พอจะทำคุณงามความดี บอกว่าเป็นคนจนตรอกจนมุม...คนจนตรอกจนมุม หรือจะเอาชีวิตเอาดวงจิตออกพ้นจากวัฏฏะไป ไม่ต้องเวียนว่ายตายเกิดอีก

ตายเกิด ตายเกิด มันเป็นความทุกข์ยาก ความเกิดความตาย เกิดมากกว่าจะเกิดมาเป็นมนุษย์ เกิดมาเป็นอะไรก็ทุกข์อย่างนั้นเหมือนกันหมด การเกิดนี้ชาติปี ทุกขา การเกิดนี้เป็นทุกข์อย่างยิ่ง การเกิดแล้วถึงทุกข์ถึงจรมาทั้งหมด ทุกข์ในปัจจุบันที่เราเห็นกันอยู่นี้ที่ว่าเป็นความทุกข์ ความทุกข์ของเรา มันเศร้าหมอง มันเศร้าหมองเพราะมันไม่สมความปรารถนา เราสร้างสิ่งใดแล้วไม่สมความปรารถนาแล้ว อันนั้นเป็นทุกข์ อันนี้จรมา

แต่จะมี ทุกข์อย่างนี้ก็เกิดเพราะเราเกิดขึ้นมา เราเป็นมนุษย์ ในมนุษย์เขาต้องการสิ่งใด ในมนุษย์นี้ ในโลกนี้เขาปรารถนาอะไร เขาห่อในอะไรเป็นครั้งเป็นคราว เขาปั่นกันขึ้นมาให้เราหลงกันขึ้นมา เป็นคนที่มีปัญญาเขาหาเงินได้ในโลก คนที่ไม่มีปัญญาเป็นจิ้งจอกเขาไปตลอดในโลกนี้ เขาปั่น มันมีคุณค่าเป็นครั้งเป็นคราวขึ้นไป เดียวก็หมดคุณค่าไป แล้วแต่กระแสของโลกจะเป็นไป มันเพราะมีชาติมีความเป็นมนุษย์ มีความห่อตามเขา มีจิตมีการรับรู้

ชาติการเกิดถึงเป็นทุกข์อย่างยิ่ง แล้วการหักออกจากการเกิดการตายมันจะไปหักออกที่ไหนถ้าเราไม่เจอพุทธศาสนา ลัทธิศาสนาต่างๆ ก็สอนกันมา สอนกันมาว่าตายไปแล้วจะรอ บุญกุศลจะตามไปข้างหน้า มันเป็นความเป็นจริงอย่างนั้นอยู่แล้ว เพราะจิตนี้ต้องตายแล้วเกิด เกิดแล้วตายไม่มีที่สิ้นสุด

เว้นไว้แต่พระอรหันต์เท่านั้น ตายแล้วไม่เกิด เกิดมานี้เป็นชาติสุดท้าย องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นพระองค์แรกที่ปฏิญาณอย่างนั้น แล้วเสวยวิมุตติสุขในใจองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นความเป็นจริง รู้เห็นตามความเป็นจริงแล้วจำแนกธรรมไว้ให้เราเดินตาม เราจึงต้องท่องเที่ยวไปในธรรมวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกว่าให้ท่องเที่ยวเข้ามาในธรรมนี้ใจ ไม่ให้ท่องเที่ยวไปในวัฏฏะ ไม่ให้ท่องเที่ยวในโลกของเขา

ในโลก ในสงสาร ในสิ่งที่โลกเขาห่อหุ้มกันไป ท่องเที่ยวไปอย่างนั้น ท่องเที่ยวเอาแต่ความอ่อนเพลีย อ่อนล้ามา เสียพลังงานไปทั้งหมด แล้วก็สะสมแต่กองทุกข์เข้ามา ไม่เป็นประโยชน์เลยกับการเกิดการตายนี้ กลัวแต่ว่าจะไม่ทันเขา กลัวแต่จะไม่ทันโลกเขา กลัวแต่ปัญญาจะน้อยไป พยายามสะสมไปตามเขา จะให้เห็นตามความเป็นจริงกับเขาว่าเราก็เคยเห็น สิ่งนั้นเราก็เคยเห็น เราก็กวนไปกับเขา แล้วไปกวนเอาอะไรเข้ามา กวนเอายาเสพติด เอาสิ่งที่ติดเข้ามา ไปเห็นภาพ มันฝังเข้าไปที่ใจ

สิ่งที่เราเห็นมาเป็นประโยชน์ของทางโลก มันจะมาขัดแย้งกับการประพฤติปฏิบัติทั้งหมดเลย เพราะว่าเห็นปฏิบัติแล้วมันคิดฟุ้งซ่านไป สิ่งที่เห็นปฏิบัติมา สิ่งที่ไม่เห็นไปสะสมมันเป็นสัญชาตญาณเข้าไปที่ใจ เวลาจิตมันจะสงบเข้าไป สิ่งนั้นจะต่อต้านออกมา สิ่งนั้นจะมีการกระทบออกมา เหมือนสิ่งนั้น เหมือนสิ่งนี้ สิ่งที่เคยมีอยู่ในใจมันจะเทียบค่าออกไปกับความกระทบของอารมณ์ตลอดเวลา มันเป็นประโยชน์ต่อเมื่อ เราออกมาใช้เป็นประโยชน์

“สื่อ” กามคุณ ๕ การสื่อสารกันจะเป็นประโยชน์ต่อเมื่อสื่อความหมาย สื่อออกมาเป็นสมมุติใดๆ แต่การจะเที่ยวเข้ามาในธรรมวินัย เที่ยวเข้ามาในธรรมวินัย พระพุทธเจ้าจำแนกธรรมไว้ ศีล สมาธิ ปัญญา กุศลห้าก็ให้ทาน ศีล ภาวนา ให้แต่มีทานก่อนเพราะมันจับต้องใดๆ ไม่ได้เลย มันไม่เห็นสิ่งใดมีคุณค่าไปหมดเลย เห็นแต่เรามีคุณค่า สิ่งของต่างๆ มันจะกวนเข้ามาเป็นเรา มันจะยึดมั่นถือมั่นในสมบัติทุกอย่างว่าเป็นของเรา

ถึงต้องให้มีการสละทานออกไป ทานออกไป สละออก สิ่งที่สละออกกิเลสมันจะต่อต้านไม่ให้สละออก สิ่งที่เราไม่ยอมสละออกมันก็สะสมเข้ามาที่ใจ มันเป็นอย่างเหนียวยึดเข้าไป ซ้ำเข้าไป ซ้ำเข้าไปอยู่ในหัวใจนั้น ถึงว่าถ้า ทาน ศีล ภาวนา มีทานก่อน ทานเพื่อให้หัวใจนั้นควรแก่การทำงานคือสละออก การสละออกหัวใจมันจะเปิด เพราะความตระหนี่ถี่เหนียวน้อยออกไป ความให้อภัย ความเปิดใจ ใจจะเปิดกว้างออกไปถึงต้องมีทานก่อน

นักบวช พระ เณร ผู้ปฏิบัติ ศีล สมาธิ ปัญญา ท่องเที่ยวไปในศีล สมาธิ ปัญญา ศีลคือการจำกัด ตั้งแต่ศีล ๕ ศีล ๕ นี้เป็นศีลของพวกกุศลห้า ศีล ๕ ปาณาติปาตา ไม่ฆ่าสัตว์ ไม่เบียดเบียนเขา ไม่ลักของเขา ไม่ผิดในกามคุณ ไม่ไปปดมดเท็จ นั่นนะ แล้วก็ไม่ได้มีสุราเมรัย ความเมาไป ในรสของความเมา

แต่ถ้าศีล ๘ ขึ้นไป เริ่มขยับเข้ามา ผู้ปฏิบัติมีศีล ๘ ศีล ๘ ไม่ให้เมาในสิ่ง รูป รส กลิ่น เสียง ไม่ให้ดูการละเล่นฟ้อนรำ นั่นนะ เพื่อกันใจเข้ามา นี่ศีล ศีลคือการละเอียดเข้าไปเรื่อย ศีล ๘ ก็เริ่มตั้งแต่ไม่ให้รับรู้อารมณ์โลกต่างๆ อารมณ์ที่ทำให้เคลิบเคลิ้มหลงไหลใหล ในการฟ้อนรำไม่ให้ดูในการฟ้อนรำ นั่นศีล ๘ ศีล ๑๐ ศีล ๒๒๗ ศีล สมาธิ ปัญญา ศีล ๒๑,๐๐๐ ข้อ ศีลคือข้อจำกัด คือตาข่ายกันไม่ให้จิตใจนี้ออกไปข้างนอก นี่เที่ยวเข้ามาในศีล

ศีล ชุกฉวัตถ์ ให้มันน้อยสั้นโดยในสิ่งที่เกิดขึ้น ได้มาแล้วก็ยังเอาแต่พอเป็นไปกับการดำรงชีวิต นี่ศีล ท่องเที่ยวไปในศีลใด ศีลบังคับใจเราไม่ให้เตลิดเปิดเปิงไปเหมือนกับโลกเขา โลกเขา เขาทำอะไรเขาก็พอใจในการกระทำของเขา อันนั้นเขาท่องเที่ยวอยู่ในโลกในวัฏฏะ เราจะท่องเที่ยวเข้ามาในศีลสมาธิ ปัญญา ท่องเที่ยว คำว่า “ท่องเที่ยว” เพราะอะไร ถึงว่าคนจนตรอกจนมุมหรือจะเอามาท่องเที่ยว คนจนตรอกจนมุมมันต้องเป็นคนที่อั้นตัว ไม่มีทางออกดี แต่ทำไมนักปฏิบัติเว้งว้างไปในอวกาศ จิตนี้มองขึ้นไปในอวกาศเว้งว้างไปหมด

จิตนี้เป็นสิ่งที่มหัศจรรย์เหนือสิ่งใดๆ ทั้งสิ้น คนจนตรอกหรือจะมีทางออกได้ขนาดนั้น เครื่องบินบินขึ้นไปในอวกาศมันบินไปได้ทั่วไปได้กว้างขวาง ดีกว่าทางของรถ ดีกว่าถนนหนทางที่รถวิ่งไป มันบังคับไปตามถนน จะเลี้ยวไปทางไหนมันต้องอยู่ตามถนนหนทาง แต่ในเมื่อเครื่องบินของเรา กระสวยอวกาศเราขึ้นออกไปจากโลก มันเว้งว้างไปหมด แล้วแต่มันจะไป

หัวใจของผู้ที่ปฏิบัติ คนจนตรอกจนมุมหรือที่มีทางออกได้ขนาดนั้น กว้างขวางมหาศาลที่จะเป็นไปได้หมดเลย ถึงมีศีล ๒๑,๐๐๐ ข้อ โนน่นะ ศีลควบคุมใจ ท่องเที่ยวไปในศีล ศีลทำให้ใจ ปกติ ปกติของใจคือศีลใด ศีลก็กคะนอง ความผิดของใจ นั่นนะ โลกเขาถ้าทำผิดออกไปถึงการปาณาติปาตา ออกไปแล้ว ถึงจะเป็นการทำผิดศีล แต่ในการประพฤติปฏิบัติของเรา ศีล อธิศีล ศีล ในความบริสุทธิ์ภายใน ไม่น้อมนิก ไม่คิดในทางชั่ว ไม่คิดออกไปเลย เพราะเป็นมโนกรรม

มโนกรรม คิดในการเบียดเบียนเขา คิดในความคิดอันนี้ผิดศีลแล้ว ผิดศีลเพราะอะไร เพราะเวลามันจะทำสมาธิขึ้นมา มันจะทำได้ยากเพราะอะไร เพราะใจมันมีช่องไป ถึงไม่ให้ย้าคิด ย้าทำ ความคิดที่คิดอยู่ คิดเจตนาเบียดเบียนเขานั้นนะ ความคิด “ทำไมเขาทำเราอย่างนั้น ทำไมเป็นอย่างนั้น ทำไมเป็นอย่างนี้” อันนั้นเลี้ยงชีวิตผิดแล้ว ทางโลกเขาเลี้ยงชีวิตชอบ ความเพียรชอบ ความดำริชอบ การงานชอบ การเลี้ยงชีวิตชอบ คือการประกอบอาชีพชอบ

แต่ผู้ที่ปฏิบัติ ใจเสวยอารมณ์ ใจเสวยความคิดเป็นอาหาร ความคิดที่เกิดดับ เกิดดับใน หัวใจมันจรมมา เวลามันคิดแล้วหายไป ใจฟุ้งซ่าน ใจเคือคร้อน เลือดในร่างกายสูบฉีดแรงร้อนไปหมดเลย เลี้ยงชีวิตผิด คิดแล้วมันย่ำคิดย่ำทำงานเกิดอารมณ์ภายในใจ มันฟุ้งซ่านไป

มันถึงว่าศีลไม่บริสุทธิ์ ศีลภายในใจ ศีลนอก-ศีลใน ศีลของเราไม่บริสุทธิ์ เวลาทำสมาธิก็เกิดขึ้นได้ยาก ศีลที่บริสุทธิ์ ศีลที่บริบูรณ์ จะทำให้เกิดสมาธิที่ตั้งมั่น สมาธิที่ได้ศีลจากได้รับผลจากศีลที่เป็นสัมมาทิฐิ ความเห็นชอบ ความเพียรชอบ ทำให้เกิดสมาธิตั้งมั่น สมาธิควรแก่การทำงานจะเกิดปัญญาศีล สมาธิ ปัญญา เรบบังคับไป เราขับไสใจของเราให้ท่องเที่ยวไปในศีล สมาธิ ปัญญา เราไม่ท่องเที่ยวไปในวิภว

ในวิภวนี้มันแสนทุกข์แสนยาก ในวิภว เราท่องเที่ยวไปในวิภว สะสมเอาแต่กองทุกข์ สะสมมาในหัวใจนี้เต็มไปหมดเลย แล้วก็ต้องตายเกิดตายเกิดไปอีก ที่นี้ พอจิตมันเคย ความเคยชินกับสิ่งที่มีมันเป็นอารมณ์โลก อวิชชาขบขญา สงฺขารา อยู่ในหัวใจ มันถึงจะไม่ยอมเข้าทางใจ เราถึงต้องพยายามบังคับขับไสให้ใจเราเข้ามา บวชมันก็บวชที่ตัว บวชที่หัว บวชที่การเราโกนผม โกนคิ้ว มันยังไม่ได้บวชใจ ใจมันบวชไม่ได้ ใจมันไม่เป็นขึ้นมา เป็นความสมความปรารถนาที่เราเชื่อมั่นในธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มันถึงต้องมีการบังคับไป

“ศีล” มีศีล เที่ยวไปในศีล ศีลนี้มันผิดขนาดไหน มันจะตรวจสอบตลอดเวลา การตรวจสอบเก็บเล็กผสมน้อยให้มันบริสุทธิ์ผุดผ่องในหัวใจ มันตั้งมั่น มันควรแก่การทำงาน มันอยู่ในอำนาจของเรา นี่เราพยายามบังคับศีลของเราเข้ามา เราต้องบังคับต้องมีสติ ถ้าไม่มีสติ เราไม่คิดมันก็คิดเอง สิ่งที่จะสมมาที่ที่เราไปเที่ยวไปดู ไปอะไรนี่มันเกิดขึ้น สัญญามันเกิดขึ้น มันกระทบแล้ว มันพุ่งออกมา มันพุ่งออกมา

นี่แหละศีลบริสุทธิ์ ศีลภายในบริสุทธิ์ ศีลเราดี บังคับเข้ามา บังคับเข้ามา ศีล ๒๑,๐๐๐ ข้อ ยังว่า ในรูปดวงควัตรยังเข้ามาอีกชั้นหนึ่งเข้ามา รูปดวงควัตรไม่ปฏิบัติก็ไม่ผิด แต่ศีลถ้าเราผิดไป...ผิดแต่ไม่มีใครหรือที่จะรักษาศีลได้โดยปกติสมบูรณ์ได้ขนาดนั้น เพราะอวิชชามันอยู่ที่ใจ เพราะความเคยใจของเราทำให้ผิดพลาดได้ตลอดเวลา

ความผิดพลาด การกระทำทุกอย่าง การฝึกฝนครั้งแรกมันต้องมีการผิดพลาดทั้งนั้นนะ การผิดพลาดแล้ว มันถึงว่าพระถึงต้องมีการปลงอาบัติไป การปลงอาบัติคือว่าสิ่งที่ผิดพลาดนี้สำนึกตน

ใจ เห็นโทษของมัน ผ่าขาดแล้วต้องปะต้องชุน หัวใจขาด ศีลขาดจากใจ มีช่องทางให้ใจมันทะลุ ออกไป ข่ายของปัญญา ศีลของปัญญา มันจะต่อนใจเข้ามา ข่ายกันไม่ให้จิตมันพุ่งออกไปข้างนอก ในเมื่อมันขาด มันทะลุ เราก็จปลงของเรา ในเมื่อเราอาบัติในวินัยของพระพุทธเจ้า

แต่ถ้ามันเป็นอธิศีลข้างใน เวลามันคิดผิดเรามีสัมปชัญญะ เรารู้ทัน มันไม่เป็นอาบัติเราก็คือ เตือนเราสิ เราเตือนไม่เป็นอาบัติ แต่มันทำให้ใจเราไม่สงบเข้ามาพอ มันไม่เป็นอาบัติ แต่มันเป็นโทษ เป็นโทษกับความฟุ้งซ่านของเรา เป็นอาบัติเพราะมันขัดผิดวินัยของพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าบัญญัติไว้ เราทำผิดวินัยนั่นคือเป็นอาบัติ ผิดคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้านี้เป็นอาบัติ ทั้งหมด แต่ถ้ามันคิดผิด มันทำผิดภายในหัวใจ อันนี้ผิด อันนี้ไม่เป็นอาบัติ เพราะมันยังไม่แสดงออก แต่มันเป็นมโนกรรม มโนกรรมที่ทำให้หัวใจมันเคย ถึงไม่ให้ย่ำคิดย่ำทำ ความผิดนี้ถึงจะเห็น

คนท่องเที่ยวไปในศีลของตัวเอง ตรวจสอบศีลของตัวเองตลอดเวลา นี่ท่องเที่ยวไปในธรรมวินัยของพระพุทธเจ้า เรามุ่งกับด้วยสติสัมปชัญญะของเรา เรามุ่งกับใจเราเที่ยวเข้าไปในธรรมให้มันได้เต็มกิเลสของธรรม

อาหารจากกิเลสมันเลี้ยงใจมาตลอด ให้หัวใจเจ็บแสบปวดรื้อนมาตลอด ร้องห่มร้องไห้จน น้ำตาไหลพรากเพราะอะไร เพราะว่ามันกินแต่ความเจ็บแสบที่มันเคยกินมา “เลี้ยงใจผิด” เลี้ยงใจผิดหัวใจมีแต่ความทุกข์ เรามุ่งกับเพราะเราเห็นโทษของมัน เห็นโทษกับการกินอารมณ์โลก โทสัคคินา โมหัคคินา ไฟทั้งนั้น ถึงไฟก็อมไฟเข้าไปโดยไม่รู้ว่าจะทำอะไร มันจะคายไฟออกจากใจได้ไง ถึงต้องเชื่อในศีลขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ท่องเที่ยวไปในศีล บังคับไว้ ถึงจะไม่สูงกว่านั้นก็บังคับไว้ พอใจบังคับ ไม่ใช่คนจนตรอกจนมุม คนจนตรอกจนมุมจะไม่มีปัญญาได้ อย่างนี้หรือ คนจนตรอกจนมุมจะไม่มีช่องทางออกไปจากวัฏฏะได้

คนประเสริฐต่างหาก เห็นผลของสิ่งที่โลกเขาตาบอดเขามองไม่เห็น โลกนี้ตามืดตาบอด เห็นแต่วัตถุ เห็นแต่ความที่ว่าเป็นการเบียดสี เบียดชนะคะคานกัน อันนั้นเป็นประโยชน์ใจ เห็นว่าเป็นผู้แพ้ “แพ้เป็นพระ” แพ้เป็นพระ แพ้ข้างนอกแต่มันชนะข้างใน ชนะใจของตัวเอง ใจชนะกิเลส ใจ กิเลสมันไม่ยอมแพ้ใคร ไม่ยอมแพ้ทุกๆ สิ่ง แต่มันยอมแพ้ธรรม เพราะเราเอาธรรมนี้ขององค์ สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาบังคับไว้ไง บังคับให้อยู่ในศีล อยู่ในธรรม

“ศีล สมาธิ” พอศีลมันดีขึ้น ยกขึ้นสมาธิไป

“สมาธิ” การทำสมาธิให้เกิดขึ้น ใจนี้มันทุกข์มันเร่าร้อนอยู่ เพราะว่ามันแผ่สายตลอดเวลา ถึงกรอบด้วยศีลอยู่มันก็กรอบเอาไว้เฉยๆ มันมีรั้วไว้ไง มีรั้วบ้านไว้ป้องกันสัตว์ร้ายจะเข้ามา ทำลายบ้านเรา มันก็ต้องมาชนรั้วก่อน เรามีศีลนี้เราก็มีรั้ว และหัวใจตัวบ้านตัวใจมันยังไม่ได้สร้าง ขึ้นมา นี่ท่องเที่ยวไปใน ศีลสมาธิ ปัญญา ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เชื่อมมันไป

ท่องเที่ยวไปในวิญญะก็เห็นอยู่แล้ว ท่องเที่ยวไปในโลกก็กว้างแต่ความทุกข์เข้ามาใส่ตัว ท่องเที่ยวมาตลอด เห็นๆ กันอยู่ ยืนยันกันได้ ไม่ต้องถามใคร เรารู้ เราก็ก่อน ทุกคนมีแต่ความทุกข์ยามมาตลอด แล้วเราก็ทุกข์ยามมาจนถึงปานนี้ เราก็กุญแจยามมา นี่มันยืนยันได้ด้วยความทุกข์ อันนั้นแล้วไม่เข็ดไม่หลาบเหวอ ถ้าเข็ดหลาบมันก็ต้องยกใจเราขึ้นมา

จากมีรั้วขอบขึ้นมา เราก็กต้องลิกเข้าไป ลิกเข้าไป ยกใจให้สูงขึ้น วุฒิภาวะของใจจะเจริญ ขึ้นไปตลอด ไม่อยู่คงที่หรือ เราใช้พลังงานไปตลอด กำหนดนั่งขัดสมาธิ นั่งสมาธิเราเดินจงกรม อยู่ทุกวี่ทุกวัน แล้วหัวใจมันจะด้านชาอยู่อย่างเก่าเหวอ หัวใจด้านชาอยู่อย่างเก่านั้นเพราะว่าเราทำ แต่นิดๆ หน่อยๆ เราทำแต่ความที่เราทำว่าสักแต่ทำไป อยากจะเป็นชาวพุทธ อยากจะปฏิบัติ แล้วก็ทำ แล้วใจมันด้านไป ด้านไป ความชินชากับศีลกับธรรม ความชินชาไป ถึงไม่ให้ชินชา ความชินชา การทำสักแต่ทำ เพราะว่าเราเข้าใจว่าเราปฏิบัติธรรมแล้วจะได้ธรรมไป

เราปฏิบัติธรรม ศึกษาว่าการปฏิบัติธรรม การเดินจงกรม นั่งสมาธิแล้วจะเป็นอย่างนั้น ความคาดความหมาย การคาดการณ์นี้เป็นค้นหาใจ ค้นหาที่มันอยู่ในใจเรา อวิชชาปจฺจยา สงฺขารา นี่มันคือค้นหาอยู่แล้ว มันเป็นโลกทัศนียา โทสทัศนียา โมหทัศนียา ความหลง ความโลภอยู่ ภายใน มันเผาผลาญ มันพยายามจะดันออกมาจากใจอยู่แล้ว แล้วเราก็มีค้นหาที่มีอยู่ในใจโดยเป็น ธรรมชาติของมันที่มีอยู่ดั้งเดิม แล้วเราก็กศึกษา มา แล้วเราก็กคาดการณ์ว่าทำอย่างนี้จะได้อย่างนั้น นี่คือการสนิทกับธรรมไป

พระพุทธเจ้าไม่ให้สนิทกับธรรม ต้องเคารพธรรมไป “กิริยาธรรม” ขณะที่ว่าเราปฏิบัติ เรา สละสิทธิ เราสละอิสรภาพของเราทั้งหมดมานั่งอยู่ในความสงบ เรายกกายเราถวายพระพุทธเจ้า อานนทบอเขาด้วยบอกเหตุผลที่เขากอดอกไม้รูปเทียนมานุชาพระพุทธเจ้า วันวิสาขะที่จะ ประดิษฐานนั้นนะ บูชาพระพุทธเจ้าด้วยอามิส สิ่งที่ทำบุญกุศลนี้เป็นอามิสทั้งหมด บอกเขาด้วยว่า

“บุญกุศลที่ด้วยเป็นอามิสบูชาไม่ประเสริฐเท่ากับปฏิบัติบูชา”

ถ้าเคารพองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เชื่อกันว่าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่าเป็นศาสดาของเราจริง เราเคารพ เราเชื่อมั่นในธรรมในรัตนตรีที่มันจะปักอยู่กลางหัวอกเป็นปักมันตั้งมันอยู่ในหัวใจของเรา เราเชื่อพระพุทธเจ้า พอเราเชื่อพระพุทธเจ้า เราตั้งมัน หัวใจเราตั้งมัน พอเราใจตั้งมัน เราก็จะปฏิบัติบูชาตามใจ พระพุทธเจ้าบอกว่า ปฏิบัติบูชานี้เป็นบูชาพระพุทธเจ้าอย่างประเสริฐที่สุด แล้วเราจะทำสมาธิ เราปฏิบัติบูชา เราต้องปฏิบัติบูชาตามความเป็นจริงสิ แต่ปฏิบัติบูชาแต่เปลือกใจ

ร่างกายนี้ถ้าได้บุญก็ได้บุญตอนปฏิบัติ ละกิริยาของตัวเอง ความสะดวกของตัวเอง ทั้งหมดมานั่งขัดสมาธิ มานั่งทำท่าขัดสมาธิ บังคับไม่ให้หัวใจมันแผ่ออกไป ไม่ให้ความรู้สึกมันแตกออกไป แล้วก็นั่งปฏิบัติ แต่ความสนิทชิดเชื้อใจ ความสนิท ความเคย ความคาดความหมาย ความคาดความหมายว่า ธรรมต้องเป็นอย่างนั้น สักแต่ว่าปฏิบัติ แล้วก็คาดหมายธรรมไป การไปชิดเชื้อไปคาดไปหมายเป็นต้นเหตุตัวที่ ๒ ใจ ต้นเหตุซ่อนต้นเหตุใจ

ความอยากในผลของต้นเหตุ ๑ การคาดหมายว่าผล แล้วจิตมันก็วิ่งไปสั่นเป็นไปตามความเป็นจริง นี่คือการไปสนิทชิดเชื่อก่อนใจ ไม่เคารพธรรมตามความเป็นจริง เราเคารพธรรมตามความเป็นจริงเราต้องปฏิบัติแล้วให้เป็นปัจเจกตั้ง รู้ขึ้นมาตามความเป็นจริงใจ แล้วจิตจะรวมลงตามความเป็นจริงนั้น เกิดจากศีลที่บริสุทธิ์ การเที่ยวไปในสมาธิธรรมใจ การท่องเที่ยว การบังคับจิต การประพฤติกปฏิบัติให้ใจนี้เป็นสมาธิ เป็นการสร้างบ้านขึ้นมาในรั้วนั้น

เรามีศีลอยู่ เราท่องเที่ยวไปในศีล เราล้อมรั้วของเราได้ ใจเราหมุ่นอยู่ในศีลนั้น อยู่ในขอบเขตของรั้วอยู่ในศีล ท่องเที่ยวไปในศีล นี่เป็นผู้ประเสริฐ เป็นผู้ที่เห็นทางออกจากวัฏฏะพออยู่ในรั้วนั้น เราก็สร้างบ้านขึ้นมาในรั้วนั้นอีก สร้างบ้านคือท่องเที่ยวไปในธรรมในสมาธิใจ ในสมาธิธรรมพยายามสร้างให้ได้ บั๊กเสาลงเข็มตั้งปลูกบ้านปลูกเรือนของใจขึ้นมาใจ จิตใจเราร้อน จิตใจไม่เคยมีที่อยู่อาศัย จิตใจอยู่กลางแดดกลางฝน

ถึงมีศีลอยู่ก็มีแค่รั้วล้อมไว้ไม่ให้ไปแผ่นดินกระโดด แผ่นไปตามวัฏฏะของเขา ตามสิ่งที่โฆษณาชวนเชื่อที่จะให้ใจนี้ก็เลสมันพุ่งขึ้นไปกับเขา ก็มีแค่รั้วล้อมไว้ เราก็ต้องกำหนดสมาธิ กำหนดพุทธโธ ธัมโม สังโฆ พุทธโธ ธัมโม สังโฆด้วยความเคารพ ไม่ใช่ด้วยความชิดเชื้อ ไม่ใช่ด้วย

ความคาดหมาย พุทโธเป็นหญ้าปากคอก พุทโธเป็นสิ่งที่ว่าเล็กน้อย กำหนดเมื่อไรก็ได้ เป็นของ
หลอกเด็กใจ...ศาสนาไม่ใช่ตุ๊กตาหลอกเด็ก

พุทโธนี่เป็นชื่อขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พุทธานุสติด้วยความเคารพ ไม่ใช่
พุทธานุสติด้วยความสักแต่ว่าทำ สักแต่ว่าทำอะไรเอาผล เอาผลอย่างคาดหมาย นี่การคาดหมายคือว่า
ไปสันทิ สันทิจนเราไม่ได้ผล ได้แต่จี้กลากมาใจ ได้แต่จี้กลาก ได้แต่ความคาดหมาย มันไม่ใช่ผล
จริง ปฏิบัติธรรมแล้วหัวใจเป็นจี้ร้อน เป็นจี้มูตร จี้คู่อุอย่างนั้นหรือ มันต้องเป็นความสะอาดสิ
มันต้องเป็นความเว้งว่าง เป็นความสุข เป็นความสุขที่เกิดขึ้น

เราเคารพองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เคารพด้วยความเป็นจริง กำหนดบริกรรม พุท
โธ พุทโธ ด้วยความเป็นจริง แล้วพยายามกดไอ้ตัณหาความทะยานอยากที่ว่า คาดหมายธรรม มัน
ศึกษากันมาด้วยกันทุกๆ คน แต่เวลาจะปฏิบัติต้องด้วยความเคารพไม่ใช่ด้วยความสนิทชิดเชื้อ
ด้วยความเคารพ ด้วยความตั้งใจ แต่มันจะฝืนใจ ฝืนความรู้สึก เพราะอาหารที่ไม่เคยกินใจ เราเคย
กินเคยปาก กิเลสคือความเคยใจ หัวใจนี้มันคลุกคลีอยู่กับกิเลส กิเลสมันอยู่ในหัวใจอยู่แล้ว ถ้าคิด
เรื่องกิเลสนี้ร้อยแปดเลย อะไรก็ได้ที่แวบขึ้นมา มันจะตามไปหมด คิดเรื่องโลก เรื่องโกธธ เรื่อง
หลง ไปทั้งหมดเลยหัวใจทั้งหมดจะลากไปทั้งหมดเลย จนจบเรื่องหมดเรื่องแล้วมันยังอยากจะ
คิดรอบ ๒ รอบ ๓ เพราะสิ่งที่มันเคยเป็น

แต่ธรรมะเราไม่เคยประสบ ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สมาธิธรรมนี้มี
มาก่อนครั้งพุทธกาลก็จริงอยู่ แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าต้องว่า มีสมาธิถึงจะเป็นพื้นฐาน
ของใจของผู้ที่ปฏิบัติยกขึ้นออกมาจากแรงดึงดูดของโลก

วิภูวน กิเลสมันหนา มันพวานไปเที่ยวในวิภูวะมาตลอด เราจะทำใจนี้ออกมาเป็นอิสระ
จากวิภูวะ จากความพอใจ จากรู้กัน รู้กันไม่ให้เราเที่ยวไปในโลกของเขา ไม่ให้จิตเราส่งออก
ไปในตาข่ายนั้น นั่นนะ ออกไป อันนั้นเป็นศีล แล้วสมาธินี้อยู่ในขอบเขตของศีลเป็นสัมมาสมาธิ
ใจ มีสัมมาสมาธิ สร้างบ้านสร้างเรือน สร้างบ้านสร้างเรือนขึ้นมา เราก็มืดที่จะยกขึ้นวิปัสสนา จะใช้
ปัญญาไง ศีล สมาธิ ปัญญา

ฉะนั้น เราต้องสร้างบ้านเราขึ้นมา เพื่อจะไม่ให้มันไหลไปตามกิเลส นั่น กิเลสคือความเคย
ใจ ที่อาหารที่มันป้อนเข้ามาในใจ มันเคยกิน มีศีลก็มีศีล แต่หัวใจมันคิดได้ร้อยแปดมันก็ยังคิดของ

มันได้ กำหนดพุทฺโธขึ้นมา มันจะต่อต้าน คิดไม่ได้ คิดไม่ออก คำคิดนี้มันนึกแล้วไม่มีรสชาติไร
รสของความเจ็บแสบปวดรื้อนนั้นพอใจ แต่เวลาทุกข์ไม่อยากจะ แต่อยากได้กับความเคยชินของ
ใจ อันนั้นคืออวิชชา

สิ่งที่เข้ามาหล่อเลี้ยงใจ พุทฺโธ พุทฺโธ พุทฺโธมันเป็นการตัดอารมณ์ทั้งหมด พุทฺโธ พุทฺธานุ
สติ เราเคารพองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วอัญเชิญชื่อของท่านมาสถิตกลางหัวใจ นึก
ขึ้นมา มันก็บันลือลือลั่นออกมาแล้วว่า “พุทฺโธ” พุทฺโธนี่ก็ต้องตัดอารมณ์อื่นออกจากใจ แล้วถ้าพุท
โธนั้นสืบทอดสาวออกไป นี่มันจะตั้งมันขึ้นมา เพราะอะไร เพราะเราป้อนใจเราด้วยพุทฺโธ ใจนี้คือ
ผู้รู้ ใจนี้คือผู้รู้แต่รู้ด้วยอวิชชา รู้แล้วมันจะกินแต่อาหารที่มันเคยชอบ มันจะเป็นไปตามประสาของ
มัน

เราก็บังคับด้วยสติ สติถ้ามีอยู่จะบังคับให้เข้ามากินอาหารให้ถูกต้อง คือกินอาหารองค์
สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พุทฺโธ พุทฺโธ อันนี้คือว่าท่องเที่ยวไปในสมาธิ ท่องเที่ยวไปในศีล
ท่องเที่ยวไปในสมาธิ ท่องเที่ยวใน...ปัญญาต้องยกขึ้นมาอีก นี่ท่องเที่ยวไปในธรรม

ท่องเที่ยวในวิญญูนี้ มันก็เอาแต่ความหนัก มีแต่ความทุกข์ ความเกิดตายเกิดตายซ้ำแล้วซ้ำ
เล่ามา มันควรจะเบื่อควรจะเห็นโทษของมัน

การท่องเที่ยวไปในสมาธิ ท่องเที่ยวไปไหน มันยังไม่มีให้ท่องเที่ยว มันไม่เคยเห็นนะ
ธรรมนี้เราไม่เคยเห็น เราไม่เคยเป็น ถึงเวลาน้อมมาหรือกำหนดพุทฺโธเข้ามา มันถึงต่อต้าน ต่อต้าน
เพราะว่ามันไปขัดแย้งกับความคิดเดิมใจ ต่อต้านเพราะมันไปขัดแย้งกับกิเลสที่มันเคยหากินใจ
อวิชชานี้อยู่ที่ใจ มันเคยออกหากินเป็นเจ้าวิญญูอยู่ แล้วเรากำหนดพุทฺโธเข้าไป กำหนดคำ
บริกรรมเข้าไปแย่งพื้นที่ในหัวใจ แย่งพื้นที่ในหัวใจ จะตั้งบ้านตั้งเรือนขึ้นมาบนใจ

ถ้าจิตนี้สงบ จิตตั้งมั่น จิตตั้งมั่นคือว่าเป็นผู้ที่มีบ้านมีเรือนขึ้นมา “จิตตั้งมั่น” ใน
พระไตรปิฎกเปรียบเหมือนกับเราสร้างบ้านสร้างเรือนคร่อมใจไว้ ใจนี้ไม่เคยมีบ้านมีเรือน อยู่กับ
กลางแดดกลางฝน พายุฟ่อนขนาดไหนก็ไม่เคยตาย มันไปตามกระแสของเขา กลิ้งไปกับกระแส
โลก กลิ้งไปกับวิญญูอยู่ที่นี่ ไม่เคยตั้งมั่นเลย แล้วเราตั้งมันขึ้นมา เราตั้งมัน ท่องเที่ยวไปในสมาธิ
ธรรมใจ สมาธิที่จิตตั้งมั่น มีความสุขพร้อมกับความตั้งมั่น เพราะจิตมันอึดใจ

จิตนี้หัวใจ หัวใจนี้หัวใจโหยถึงเสวยอารมณ์ตามที่วิชาป้อนมากินทั้งหมด มีอะไรผ่านหน้า
มากินไปทั้งหมดเลย ความคิดคิด-คิดถูกไม่รู้ กินไว้ก่อน คือมันเสวยอารมณ์ไว้ตลอด แล้วเราให้มา
ดื่มน้ำกินพุทโธ พุทโธ คำบริกรรมนี้ย่ำเข้าไปที่หัวใจให้ปากใจนี้กินเข้าไปกินเข้าไป จนมันอิม อิม
โดยสมาธิอิมโดยคำว่าพุทโธ อิมมันก็ตั้งมัน อิมมันก็ปล่อยวางอารมณ์อื่น เพราะอิมในพุทโธ พุท
โธนี้เข้ามาใกล้ตัวเข้าเรื่อย เหมือนกับการตามหารอยโคกับโค ย่ำตามรอยโคไปเรื่อยๆ เรื่อยๆ จน
โคกับผู้ตามเป็นอันเดียวกัน

พุทโธนี้มันอยู่ห่าง ห่างออกไป นึกอยู่นี้ยังไกลอยู่ พุทโธ พุทโธ จนมันละเอียดเข้าๆ มัน
ใกล้เข้ามา ใกล้เข้ามา จนเป็นเนื้อเดียวกัน พุทโธกับใจเป็นอันเดียวกัน พุทโธนี้เป็นคำระลึกอยู่ จะ
หายไป หายไปเพราะเป็นเนื้อเดียวกันแล้วนึกไม่ได้ไง แต่ถ้ามันอยู่ไกลเรานึกได้นึกพุทโธได้ พุท
โธ พุทโธยังนึกออกอยู่ แต่ถ้าจิต เพราะความนึกนั้นกับพุทโธมันคนละอัน แต่ถ้าเป็นเนื้อเดียวกัน
นั้นนึกได้ไหม มันไม่นึกมันก็เป็นเนื้อเดียวกัน...อิม พออิมนี้มันไม่มีเนื้อที่เลยจะให้คิดอารมณ์อื่น
ไม่มีเนื้อที่เลย ในความว่างที่จะให้คิดออกไปตามโลกไม่มี แล้วมันจะทำไม่มีความสุข

สุขเพราะคนไม่เคยอิม คนหิว เวลาโลก เราเวลาหิวนะ กระทบะแทบทะเล เพราะมันมีความ
หิว นี่หิวอาหารนะ แต่หิวอยากได้ตามตัณหาทะยานอยาก หิวอยากได้วัตถุ หิวอยากได้ นี่ความหิว
ไม่ได้มีอย่างเดียวหรือ ความทะยานอยากต่างๆ หัวใจมันกินไม่มีที่เมืองพอ อยากได้เงินห้าร้อย
ล้าน อยากได้แสนล้านอยากได้ไม่มีที่สิ้นสุด ยิ่งมีมากยิ่งอยากใหญ่ ยิ่งปากใหญ่ยิ่งคิดมาก ยิ่งกิน
มากหัวใจมันกินได้ทั้งหมดเลย แล้วมันอิม มันสละทิ้งทั้งหมดเลย ว่าสิ่งที่คิดนี้จะมี-ไม่มีมันก็เป็น
สิ่งที่มีอยู่แล้ว

หัวใจนี้เป็นขี้ข้าของมัน โคนบิบบี้สีไฟมาตลอด แล้วอิมจากทุกอย่าง จะมีเท่าไรก็วางไว้
ตามความเป็นจริง มันเป็นขี้ข้าเราใจ หัวใจนี้เป็นเรา สิ่งที่เกิดขึ้นมานั้นอยู่ข้างนอกนั่น นี่อิม ความ
อิมสิ่งวัตถุจะเกิดหรือไม่เกิดมันอยู่ข้างนอก แต่หัวใจอิม หัวใจเป็นอิสระ นี่จิตตั้งมัน

ในสมาธิธรรมนะ ลึกเข้าไปได้เรื่อยๆ จากการปล่อยวางเข้ามาเล็กน้อย ปล่อยวางเข้ามาจิตก็
สงบ พอจิตสงบก็มีความสุขเข้ามา มีความสุขเข้ามาเรื่อย บ่อยเข้าตั้งมัน หน้าเข้า มากครั้งเข้าจิตตั้ง
มัน จิตตั้งมันออกมา ออกจากสมาธิมาแล้ว ใจนี้ยังตั้งมันอยู่ การทำอะไรไปสักแต่ว่าทำ ทำไป
เฉยๆ แต่สติ สมาธิคืออยู่ แต่มันเหมือนกับไม่เหมือนเก่า

“เก่า” ปกติเราทำอะไรเราจะเพลินในงานนั้น เราจะได้เต็มไม้เต็มมือ ถ้าจิตตั้งมั่นก็ทำได้เต็มไม้เต็มมือ แต่เหมือนกับมีเงาอยู่อีกเงาหนึ่งไง เหมือนกับมีเราอยู่อีกคนหนึ่งคอยควบคุมอีกทีหนึ่ง นั่นคือจิตตั้งมั่น การงานนี้จะไปอีกอย่าง งานข้างนอกนะ ถ้าเป็นงานข้างนอก นี้จะเปรียบว่าอารมณ์ของจิตที่มันท่องเที่ยวไปในสมาธิธรรมไง ท่องเที่ยวไปในสมาธิธรรม

สมาธิธรรมนี้ทำให้จิตตั้งมั่น จิตนี้เป็นเอกเทศ จิตนี้สามารถยกขึ้นเป็นปัญญา

ศีล สมาธิ ปัญญา ในศาสนาพุทธนี้ปัญญาสำคัญที่สุด ในการนับถือศาสนาถ้าไม่มีปัญญาก็ต้องเป็นไปตามกระแสโลกเขา สิ่งที่เขาให้เห็นอยู่ภายนอกนั้น ใครๆ ก็ทำได้ สิ่งที่เป็นมหัศจรรย์ของโลกใครเป็นคนสร้างขึ้นมา? มนุษย์ทั้งนั้น มนุษย์สร้างสิ่งมหัศจรรย์ทางโลกให้พวกเราไปท่องเที่ยวกัน ไปดูสิ่งมหัศจรรย์ที่มนุษย์สร้างไว้

แล้วสิ่งที่มนุษย์ทำกันอยู่ ในการที่ว่าไม่มีปัญญา เราเชื่อตามกระแสไป เราจะไม่โดนเขาหลอกเหวอ มันต้องมีปัญญาควบคุมไปกับศรัทธาของเราตลอด เห็นใหม่ เริ่มต้นตั้งแต่การจะว่านับถือศาสนาจะต้องอาศัยปัญญา เพื่อจะให้เราเข้าถูกทางให้เข้ามาเป็นธรรมะในธรรมจักรขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นี่ปัญญาจากเริ่มต้นจากการนับถือศาสนา ปัญญาจากการยกขึ้นเป็นนักบวช เป็นพระ เป็นเณร เป็นผู้ประพฤติปฏิบัติ

สังคมโลกเขาจะบอกว่าคนที่บวชพระ คนที่ได้บวชพระ คนที่ปฏิบัติเป็นคนจนตรอกไม่มีทางไป...นี่ปัญญาทางอื่น ปัญญาคิดของโลกเขาไง ปัญญาจะผูกมัดไว้ในวัฏวนาไง เทียบมาในวัฏณะที่ภพที่ชาติมาก็ยังไม่รู้จักว่าตัวเองเที่ยวอยู่ในวัฏณะนี้มาตลอด แล้วมีคนที่เขาเชื่อองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จะหักวัฏณะหักออกไปจากโลกจากสังสาร กลับไปมองว่าคนแบบนั้นเป็นคนที่ยจนตรอกจนมุมไม่มีทางออก

เจ้าชายสิทธัตถะเป็นถึงกษัตริย์ อย่างนั้นหรือเป็นคนจนตรอก กษัตริย์นี้หรือเป็นคนจนตรอก ขสละมีปราสาท ๓ หลังอย่างนั้นหรือเป็นคนจนตรอก พระกัศปะสละสมบัติออก ๗ วัน ๗ คืน แจกสมบัติอยู่ไม่หมด คนอย่างนั้นหรือคนจนตรอก ไอ้กิเลสของเรานี้มันติดเนียนไป ปัญญาทางอื่นไง ปัญญาว่าผู้ที่ออกไปนี้เป็นคนจนตรอกจนมุม นี่ให้เทียบเห็นปัญญาคุณใด คุณของการสละสมบัติไว้ตามความเป็นจริง สมบัติพลัดกันชมในโลกนี้ ใครหาได้ก็มีปัญญาก็กู้กันได้ที่นั่น

เราเป็นนักปฏิบัติ ถ้ามีปัญหา มีสมาธิ มีความเห็นในหัวใจที่ละเอียดอ่อน ทำไมมันจะสร้างประโยชน์อย่างนั้นไม่ได้ มันสร้างได้แต่มันไม่เห็นโทษใจ เห็นโทษว่าสร้างขึ้นมาแล้วก็เหมือนเหมือนกับโชครวนผูกขาไว้ให้เกิดตายเกิดตายในวัฏฏะนี้ไง แม้แต่สละสมบัติของโลกที่มีอยู่ออกมา โชครวนที่ผูกขาอยู่ไม่ให้เราออกไป แค่นี้โลกเขายังมองไม่เห็นเลย แล้วปัญญาของผู้ที่ออกปฏิบัติ ปัญญาประเสริฐ ปัญญาของนักรบ ปัญญาของผู้ที่จะเอาตนออกจากกิเลส

ทำไมให้เขามาว่าเป็นคนจนตรอกจนมุมล่ะ แล้วเขาว่าจนตรอกจนมุมจะไปเชื่อเขาทำไม

ไอ้กิเลสพาพูด กิเลสที่เขา...มารยาที่ว่ามีโชครวนผูกอยู่ที่ขา พาคิด พาปฏิบัติ ปัญญาหางอึ่งอย่างนั้นเราไปฟังทำไม แต่เขาไม่สามารถเห็นปัญญาอย่างเรา เขาไม่สามารถเห็นปัญญาในการจะพ้นออกไปจากโลกแห่งสังสาร มันเป็นนามธรรมที่มองไม่เห็นเพราะวัฏฏะนี้ นรกสวรรค์ยังเถียงเลยว่ามี นรกสวรรค์ก็ไม่มี นิพพานก็ไม่มี อยากจะเวียนว่ายตายเกิดไปไม่มีวันที่สิ้นสุด แล้วเราจะเอาสิ่งที่ว่าเขาว่าไม่มีนั้นไง แล้วใครมันจะเชื่อล่ะ นี่ปัญญาของเขาคือปัญญาที่ว่าดึงไว้ ปัญญาทำให้ผู้ปฏิบัติอ่อนแอ

แต่เราเป็นผู้ที่จะพ้นออกจากทุกข์ เป็นผู้ที่สร้างสมบารมี เกิดมาในพุทธศาสนา นี่ปัญญาเริ่มต้นจากแค่ศรัทธา แล้วอยู่ในศีล ทำศีล เชื่อในองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เที่ยวไปในศีล เที่ยวท่องเที่ยวอยู่ในศีล เขาท่องเที่ยวอยู่ในโลก ท่องเที่ยวแกเลือกกลัวอยู่กับโลกเขา เราท่องเที่ยวอยู่ในศีลให้จิตเรามีขอบมีเขตไม่ให้เป็นอิสระ จนเกินให้โอวิชามันพาใช้ใจ

เราให้อองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ให้ศีลครอบไว้ ให้สมาธิตั้งมั่นไว้ ให้ปัญญาพาใช้ใจ ศีล สมาธิ ปัญญา ใช้หัวใจเรา พลังงานที่เกิดขึ้นจากพลังงานของใจเรา พลังงานจากใจเรานี้ให้มาท่องเที่ยวอยู่ใน ศีล สมาธิ ปัญญา แล้วเราก็ทำขึ้นมาจากเป็นสมาธิขึ้นมา จากธรรมขึ้นมาแล้วมันตั้งมั่นแล้ว มันจะยกขึ้นเป็นปัญญา อันนี้มันเป็นโลกุตตรปัญญา

ปัญญาหางอึ่งอย่างนั้นยังมองไม่เห็น แล้วจะยกขึ้นเป็นโลกุตตรปัญญาไง โลกุตตรปัญญาต้องมีจิตตั้งมั่น ถึงจะเป็นโลกุตตรปัญญา จิตไม่ตั้งมั่น จิตนี้ให้อวิชาพาคิด วิปัสสนาขนาดไหน เห็นรูปเห็นนามขนาดไหนมันก็เป็นวิชาพาเห็น มันเป็นไปไม่ได้ เพราะมันเป็นโลกียะใจ อวิชาอยู่ในหัวใจ คั่นหาความทะยานอยากฝังอยู่ที่ใจ สิ่งที่ฝังอยู่ที่ใจเป็นเชื้อ สิ่งที่เป็นเชื้อวิปัสสนาไป เชื่อนั้นก็จะสมมุติไปตลอด

ปัญหาที่ว่าสิ่งนั้นเป็นอย่างนั้น สิ่งนี้เป็นอย่างนี้เพราะอะไร เพราะอันนี้มันเป็นอวิชา

อวิชา ๑.

๒. ยังศึกษาธรรมะมาเพราะเป็นปริยัติ

เราศึกษามาเพราะศาสนาว่างมาแล้ว ๒,๕๐๐ ปี เราศึกษาอันนั้นมาวิปัสสนาไป ใ้อสิ่งที่ว่า เราสนิทชิดเชื้อ เราสนิทชิดเชื้อกับธรรมไง ต้องเคารพรัตนตรัย แก้วสารพัดนึก ต้องให้เป็นแก้ว สารพัดนึก สิ่งทีประเสริฐ จักรที่หมุนไปให้หมุนไปตามความเป็นจริง ไม่ใช่ให้กิเลสเป็นแก่นของ จักรแล้วให้กิเลสหมุนไป

พิจารณาโดยไม่มีสมาธินี้ แก่นของกิเลสหมุนไป แก่นของกิเลสหมุนไป พลังงานนี้เป็น พลังงานจากอวิชา พลังงานนี้ ปัญญา ปัญญาเกิดจากอวิชา แล้วมันจะไปฆ่าอวิชาเป็นไปได้อ หรือ เห็นไหม ถึงต้องทำให้จิตนี้สงบ จิตนี้สงบเป็นสมาธิตั้งมั่นแล้วยกขึ้นวิปัสสนา ถึงจะพิจารณานามรูปตามความเป็นจริงไง นามรูปที่เห็นตามความเป็นจริง จากจิตที่ตั้งมั่น จิตที่ตั้งมั่นยกขึ้นเห็น กาย เวทนา จิต ธรรม ตามความเป็นจริง สิ่งทีกระทบกับใจต้องเป็นใจกระทบแล้วเกิดความรู้สึก มันสะท้อนถึงใจ

สิ่งทีอวิชาพาวิปัสสนามันไม่สะท้อนถึงใจ มันแค่ปลื้มใจ แคเห็นใจ

สะท้อนไหม? มันเป็นเปลือกไง สะท้อนแค่สิ่งทีเป็นเปลือก

แต่ถ้าเราเห็นจากหลักจากแก่น จากหลักจากแก่นเพราะอวิชาเกิดทีแก่นนั้น แก่นของ อวิชาไง แก่นของอวิชา พอจิตสงบเข้าไปมันเห็นแก่น แก่นกับแก่นเห็นกัน อย่างน้อยก็ เหมือนกับนักกีฬา ปล่อยออกจากจุดสตาร์ทเดียวกัน นักกีฬาปล่อยออกไปแล้ววิ่งทางแล้วค่อยให้ ธรรมวิ่งตามมา มันไม่ทันไง วิปัสสนาโดยอวิชา วิ่งไปแล้ว แล้ววิ่งตามหลังมา ยังว่าฉันเป็นอย่าง นั้น ฉันเป็นอย่างนี้...เพราะอะไร? เพราะคาดหมายธรรม สนิทชิดเชื้อกับธรรม ปัญญาทีหมุนไป ด้วยอวิชาแล้วยัง ปรกวันเอาธรรมะของพระพุทธเจ้ามาหนุนความเห็นของตัวว่าเป็นสิ่งทีถูกต้อง อีกต่างหาก

แล้วมันจะถูกต้องได้อย่างไร ในเมื่อมันไม่เป็นปัจจัยตัดัง ไม่มีสิ่งใดเลยสะท้อนเรือนล้น

ไม่มีสิ่งใดเลยที่จะหลุดออกไปจากความเห็นของตัวเอง ความเห็นผิดนะ

ความเห็นถูกต้องจะเกิดขึ้นความเห็นผิดจะหลุดออกไป นี่คือปัญญาปัญญา

ปัญญาต้องมีสมาธินี้หนุนตลอด ถ้ามีสมาธินี้หนุนนี้มันเป็น โลกุตตระ

แม้แต่มีสมาธินี้หนุน อวิชชาก็ยังต่อต้าน

ในการวิปัสสนา กาย เวทนา จิต ธรรม “การวิปัสสนา” ยกขึ้นวิปัสสนาด้วยปัญญาของเรา การก้าวเดินด้วยปัญญาของเรา ก้าวเดินไป ก้าวเดินไปจนมันเป็นธรรมชาติ มันเป็นภาวนามย ปัญญา ปัญญาที่เป็นภาวนามยปัญญาถึงว่าไม่มีใครเคยเห็นใจ ไม่มีใครเคยสร้างได้ใจ

ภาวนามยปัญญานี้คือธรรมจักร จักรที่หมุนไปกับจักรที่เกิดจากอวิชชาพาหุมน จักรที่อวิชชาพาหุมน มันไปกวนเอาธรรมะพระพุทธเจ้ามาอ้างอิงใจ การอ้างอิงในขณะที่ปฏิบัติไม่ได้ การอ้างอิงว่าเป็นผลไม่ได้ แต่ปัญญาที่อ้างอิงเข้าไป ปัญญาที่อ้างอิง อ้างอิงตามความเป็นจริง แล้วเทียบเคียงมองใจ ปัญญาที่อ้างอิงแล้วเทียบเคียง

“อ้างอิงเพื่อเทียบเคียง” กับ “อ้างอิงเพื่อหนุนประโยชน์ของตัวเอง” ต่างกัน

“ปัญญาอ้างอิงให้เกิดขึ้น” ถึงผลจะเกิดขึ้นแล้วก็เทียบเคียงอีก ให้เห็นผลไปเรื่อยๆ เทียบเคียงไปเรื่อยๆ เทียบเคียงไปเรื่อยๆ จะไม่หลงตัวเอง จะไม่หยุดต่อเมื่อผลมันยังไม่เกิดขึ้น มันยังไม่เป็นไปตามสัจจะ เป็นไปตามสัจจะ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค คืออริยสัจ จิตนี้หมุนเข้าไปในอริยสัจนี้ตามสัจจะ

ทุกข์เราควรกำหนด กำหนดแล้ว

ค้นหาความทะยานอยากเราได้ละแล้ว

นิโรธดับ ดับด้วยอะไร? ดับด้วยมรรคใด

มรรค ๘ หมุนไป นี่คือสัจจะ แล้วมันต้องหลุดออกมาจากสัจจะ ไม่ใช่สัจจะนั้นถ้าสัจจะนั้นยังเคลื่อนอยู่ ยังหมุนอยู่ เราไม่ได้หลุดออกมาจากสัจจะ เราจะไม่รู้ตามความเป็นจริง ในเมื่อ

นักกีฬาที่อยู่ในสนามยังไม่หมดเวลาของการแข่งขัน มันต้องมีการแข่งขันอยู่ในสนามนั้น ถ้า นักกีฬาฝ่ายใดไม่เล่น ปล่อยให้อีกฝ่ายหนึ่งทำคะแนนอยู่ตลอดเวลา นักกีฬานั้นจะชนะได้อย่างไร

ในอริยสัจก็เหมือนกัน ในอริยสัจที่มันหมุ่นอยู่นี้ ในอริยสัจเพราะว่ามรรค ภาวนามย ปัญญาเป็นอริยสัจ เป็นสัจจะความจริงที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นผู้ค้นพบ เป็นผู้ ค้นพบนะ ไม่มีองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มรรคไม่มี มรรคที่อื่นไม่เคยเห็นอย่างนี้ ปัญญา ของเขาคือปัญญาโลกหมด องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรม แล้วรู้ถึงมรรคองค์ ๘ นี้ ไง ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค มรรคถึงได้หมุ่นไปในอริยสัจนี้ มันก็เป็นปัญญาดีของพระพุทธเจ้าให้ เราก้าวเดิน เป็นปัญญาดีให้เราท่องเที่ยวไปในปัญญา

ในมรรคอริยสัจจนี้ ๘ เราท่องเที่ยวไปในมรรคอันเอก ในการเราเซ็ดจรวด เซ็ดใจของเรา ขึ้นไปในอวกาศ มันปัญญาใน ๓ โลกธาตุ มันกว้างขวางขนาดไหน ใน ๓ โลกธาตุ จิตนี้เคย ท่องเที่ยวมาตลอด แล้วเราจะชำระจิตนี้ออกจาก ๓ โลกธาตุ เราก็ต้องล้างมันทั้ง ๓ โลกธาตุ ๓ โลกธาตุต้องล้างให้มันหมด จิตที่เคยเกาะเกี่ยวเคยเกิดเคยตายขึ้นมาต้องชักจิตนั้นออกมาจากความ เกาะเกี่ยวอันนั้นทั้งหมด นี่ปัญญาที่มันหมุ่นออกไป มันหมุ่นไปได้ขนาดนั้น

เพราะจิตมันเกาะเกี่ยวไปหมด มันสงสัย มันรับรู้ไปหมด นี่ปัญญาค่อยไล่ดื้อออกมา นี่คือ ยังอยู่ในอริยสัจอยู่ มันเป็นการแข่งขันอยู่ เป็นการต่อสู้กันระหว่างกิเลสกับธรรม กิเลสกับธรรม ฟังนะ “กิเลสกับธรรม” ความเคยใจกับธรรม ธรรมอันนี้ไม่เคยประพฤติปฏิบัติ ธรรมอันนี้ไม่เคย เห็น ไม่มีใครเคยเห็นเลย แม้แต่ปัญญานี้ได้เคลื่อนออกไปจากใจแล้ว สิ่งมหัศจรรย์เกิดขึ้น แค่นี้ ปัญญาเรามันจะย้อนกลับมาเลย

โอ้โฮ! โอ้โฮ! เหนอ พระพุทธเจ้าสอนไว้ในปริยัตินะ ก็ศึกษากันมา ในปฏิบัติเขาทำเกือบ เป็นเกือบตายอยู่ เวลามันเกิดขึ้นจากใจ มันหมุ่นไป มันมหัศจรรย์แค่นี้ปัญญา เห็นเหตุเฉยๆ ยัง มหัศจรรย์เลย ไม่ใช่เห็นผลนะ แค่นี้เหตุของปัญญาที่มันหมุ่นไป สิ่งนี้หนอในโลกมันมีที่ไหน ปัญญาที่มันหมุ่นไปอย่างนี้มันจะมีได้อย่างไร... ไม่ใช่เราคิด ไม่ใช่วิชาพาคิด ถ้าเราคิดคืออวิชา เป็นแก่น อวิชาเป็นจักร จักรของอวิชาหมุ่นไป มันหลอก หลอกแล้วไม่หลอกเปล่า ยังอ้างอิง ผลเพราะเรา เพราะผู้ปฏิบัติคนไหนบ้างที่ไม่เคยได้ยินเรื่องมรรคเรื่องผล ทุกคนมันจะอ้างผลอัน นั้นมาไง สิ่งนี้เป็นผล สิ่งนี้เป็นผล นี่คือนิปฏิบัติธรรมต้นเดาธรรม

ผู้ที่ดันเคา ผู้ที่กิด ผู้ที่คาดหมายธรรม คาดหมายปัญญา คาดหมายทั้งหมด ถึงห้ามคาดหมาย คาดหมายไม่ได้ อ้างอิงเทียบเคียงตลอดไป แล้วไม่ใช่เป็นผู้ที่ประมาทใจ ผู้ที่ประมาทหมายถึงว่า มันพักอยู่ขั้นตอนใดแล้วจะ เอ้อเฮอ! นี่ไง ว่านี่เป็นบางอ้อใจ มันไม่ใช่อ้อแท้ นี่มันบางบัง มันบังไว้ ใจ บางอ้อมันอ้อจริง บางอ้อบางอ้อนั้นถึงที่สุด แต่มันบางบัง บางแล้วก็บังไว้ ไม่ใช่บางอ้อ บางก็ อ้อ! แต่มันบังไว้ใจ กิเลสมันบังไว้ มันไม่ให้เราไปได้ทั้งหมด มันไม่ให้เราทะลุออกไป ถึงต้อง กลับมาที่สมาธิ

การวิปัสสนาถ้าได้ผลจากสมาธิ ถึงท่องเที่ยวต้องท่องเที่ยวไปในศีล สมาธิ ปัญญา ท่องเที่ยวไปในธรรม ต้องมีศีล มีสมาธิ มีปัญญา แม้แต่ความคิดที่ถูกต้อง มโนกรรมความคิดที่ ถูกต้อง แล้วเวลาคิดผิด คิดถูก อย่างนี้มันก็เป็นความคิด แต่การใช้ปัญญานี้มันกว้างกว่านั้นใจ แล้ว ต้องอาศัยสมาธินี้เป็นเครื่องหนุนขึ้นมา เพราะสมาธินี้หนุน หนุนให้อวิชชาขึ้นมาบางลง เราจะ วิปัสสนา เราไม่ต้องการให้อวิชชาขึ้นมาจุกจุกเราให้วิปัสสนา

เราต้องการวิปัสสนาด้วยธรรมะของพระพุทธเจ้า ท่องเที่ยวไปในธรรม ไม่ใช่เอาวิชชามา จุกจุกนะ แล้วก็เชื่อตามมัน อย่างนี้เป็นธรรม อย่างนี้เป็นธรรม...เราไม่ฟัง เราต้องไม่ฟัง เราต้อง ท่องเที่ยว ท่องเที่ยวขุดคุ้ย พยายามตรวจสอบ ปัญญาจะหมุนออกไปตลอด นี่ปัญญา ปัญญาจะ กว้างออกไป กว้างออกไป เทียบเคียงมาตลอด แล้วจะปล่อยวางเข้ามาเรื่อยๆ ปล่อยวางนะ จับ ต้องได้จริง ๑ จับต้อง กาย เวทนา จิต ธรรมได้จริง

ไม่ใช่พิจารณารูปโดยมโนภาพ มโนนึก มโนนี่เป็นการนึกขึ้นมา มโนภาพก็เห็น นึก ภาพใครก็นึกได้ทั้งนั้นนะ นึกออก ภาพอะไรก็นึกออก แต่เป็นมโนแล้วก็ยังด้วยธรรม ยิ่งผิดที่ใจ เพราะยิ่งที่มโน ไม่ได้โดยตรงกลางหัวใจ

แต่ถ้ามันเกิดขึ้นตามความเป็นจริง จิตนี้สงบตัวลงแล้วยกขึ้น พยายามค้นคว้าหาให้ได้ หา แก่นของอวิชา หาแก่นของธรรมใจ หาแก่นของพื้นฐานที่ว่า ผู้ใดเห็นธรรมผู้นั้นเห็นตถาคต ให้ เห็นหัวใจนั้นใจ ให้เห็นแก่นของใจที่มันท่องเที่ยวอยู่ในวัฏฏะใจ ใจนี้เกิดตายเกิดตายมาไม่รู้กี่ภพกี่ชาติ ในวัฏฏะนี้เที่ยวท่องเที่ยวมาจนน่าขยะแขยง เวลาเชื่อธรรม เวลาอ่านธรรม เวลาพิจารณา ธรรม เวลาปฏิบัติ เราก็สลัดสังเวชพอแรงอยู่แล้ว พอแรงเลยนะ

เพราะว่าอย่างน้อยๆ ก็เชื่อปัญญาคุณขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วเราจะปฏิบัติเข้าไป ปฏิบัติเข้าไป ขณะที่ปฏิบัตินี้ออกรบ ขณะที่ออกรบทำไมต้องให้ข้าศึกมาหลอกให้อยู่ตลอดเวลา เราจะเข้าไปทำลายข้าศึก เรากำลังแข่งขันกีฬาเราต้องมีฝ่ายตรงข้ามกำลังต่อสู้อยู่ทำไมเราไปถอยเปลี่ยเสียขาให้เขาทำคะแนนอยู่ตลอดเวลา ให้อริวิชาทำคะแนน พาคิดพาททำ เราต้องยึดพื้นที่ในสนามไม่ให้ที่ว่างของนักกีฬาฝ่ายตรงข้ามได้ยึดพื้นที่เข้ามาทำคะแนนกับเราได้ เราก็ต้องพยายามทำสมาธิธรรมให้อริวิชาสงบตัวลง อริวิชาสงบตัวลงเป็นโลกกุดตระ

ถ้าอริวิชาสงบตัวลง มันมีพื้นที่ให้ปัญญาได้ก้าวเดิน ปัญญาที่ก้าวเดินถ้าพื้นที่นี้ปัญญาก้าวเดินด้วยไม่สะดวก ต้องกลับมาทำความสงบแล้วก้าวเดินออกไป มีพื้นที่ให้ปัญญาได้ขยับตัว ปัญญาขยับตัวแล้วปัญญาต้องออกให้ได้ ขยับตัวไม่ขยับตัวเปล่า เพราะขยับตัวแล้วมันก็ต้องมีการนักกีฬาฝ่ายตรงข้าม มันต้องเข้ามาเกาะเราตลอด

ปัญญาที่หมุนออกไปนะมันต้องเราคิด ปัญญาของพระพุทธเจ้า ปัญญาของพระอรียสาวกทั้งหลายก็ชำระกิเลสของท่าน พระอรหันต์ทุกๆ พระองค์ที่พ้นไปแล้วก็เป็นปัญญาของท่าน เป็นปัจจัยตั้งที่เกิดขึ้นจากใจดวงนั้นใจ ภาวนามยปัญญาเกิดขึ้นจากหัวใจที่วิปัสสนาธรรมขึ้นมา วิปัสสนา ศีล สมาธิขึ้นมาแล้วจะเกิดภาวนามยปัญญา ภาวนามยปัญญาจะเกิดขึ้นแล้วมันชำระกิเลสออกแล้ว มันจะพ้นออกไปจากใจดวงนั้น คือภาวนามยปัญญาเกิดขึ้นจากใจที่มีกิเลสนั้น

แต่ด้วยสมาธิครอบงำกิเลสไว้ให้ภาวนามยปัญญาหาย ให้ภาวนามยปัญญานี้แสดงตัวขึ้นมา แล้วพอมันใช้ออกไปนี่เป็นภาวนามยปัญญาที่เป็นนามธรรม พอใช้หมดไปจากใจดวงนั้น ดวงขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ดวงใจของพระอรียสาวกต่างๆ มันก็หมดไป แต่ว่าจารึกไว้เป็นแค่ช่องทาง เป็นแค่แนวทางเท่านั้น เราจะยึดมาเป็นของเราเองไม่ได้ มันจะต้องเกิดขึ้นมาเฉพาะหน้าของเราโดยปัจจัยตั้ง เดียวนั้นใจ ต้องเกิดขึ้นเฉพาะหน้าเดี่ยวนั้นเป็นปัจจุบันธรรมเดี่ยวนั้นใจ

ฉะนั้น ถึงว่าขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ของครูบาอาจารย์หรือของใครก็แล้วแต่ เป็นของท่าน เป็นของเรา เราต้องสร้างขึ้น เราต้องสร้างขึ้น เราต้องทำขึ้นมาถึงจะเป็นของเรา ถ้าไปเอาของคนอื่นมา ก็อปปี้มันก็เป็นไม่ได้ เราเคารพครู เคารพอาจารย์ เคารพองค์สมเด็จพระ

สัมมาสัมพุทธเจ้าก็เคารพ พระอริยสาวกก็เคารพ แต่ผลของท่านก็คือของท่าน เราปฏิบัติธรรมถ้าเราได้ผลก็เป็นผลของเรา แต่มันเป็นเครื่องยืนยันกัน

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ากับพระโมคคัลลานะยืนยันกันว่าเห็นจริงด้วยกัน ยืนยันกันเป็นพยานต่อกัน ถ้าเราทำได้จริงมันก็เป็นพยานกับหัวใจ เห็นกลางใจก่อน อวิชชาดับไปก่อน อวิชชาดับธรรมได้แสดงตัวขึ้นมา มันต้องเสวยธรรมในใจเราก่อน เราต้องเสวยสุขก่อน สมาธิธรรมก็ทำให้ใจมีความสุขมหาศาลอยู่แล้ว แล้วสมาธิธรรม สมาธิความสงบ อ๋มแต่เชื้อโรคอยู่ในใจ วิปัสสนาธรรมจนเชื้อโรคเชื้อภัยในหัวใจหลุดออกไปจากใจทั้งหมด

ทั้งอ๋ม ทั้งไม่มีเชื้อโรค ทั้งไม่มีใครมาบังคับเบียดบีบใส่ไฟ ใจจะพุ่งออกไป ใจจะเป็นอิสระขึ้นมา อิสระขึ้นมาพลังงานนี้เป็นพลังงานที่สะอาด พลังงานที่ไม่ใช่สกปรก ไม่ใช่พลังงานที่มีแรงดึงดูดที่ต้องไปท่องเที่ยวในวัฏฏะอีก หัวใจนี้เป็นพลังงาน ไออุ่นของจิตนี้มันหมุนไปตลอด เพราะมันมีเชื้อมีตัวนี้ไง แล้วภาวนามยปัญญาเกิดขึ้นมาทำลายไอ ทำลายเชื้อออกทั้งหมด มันเป็นพลังงานเย็น พลังงานที่ว่าไม่มีกระแสทำให้เกิดดับเกิดดับไปอีก

นี่ย้อนกลับเข้ามา ที่ว่า “ต้องใช้ปัญญาท่องเที่ยวในปัญญา” ท่องเที่ยว ฟังสิ ท่องเที่ยว เกิดขึ้นจากเราพยายามตั้งใจให้ได้ ตั้งใจปัญญาเราขึ้นมาให้ได้บนสมาธินะ ไม่ได้ตั้งใจขึ้นมาโดยที่ไม่ได้ทำสมาธิ แล้วตั้งใจปัญญาขึ้นมาเป็นปัญญาโลก ปัญญาเบียดเบียนกัน ปัญญาเอาเปรียบ เอาเปรียบแม้แต่กระทั่งตัวเอง หลอกตัวเองแม้จนวันเกิดจนวันตาย เมื่อนั้นจะปฏิบัติเมื่อนี้จะปฏิบัติ เห็นไหม ปัญญาที่เกิดขึ้นจากเราคิดนั้นเป็นปัญญาที่เอาเปรียบ เป็นปัญญาของอวิชาพาคิด

ถ้ามีสมาธิมาตัด มาวางพื้นฐานให้มีที่ว่างให้เราเย็นได้ นี่คือโลกกุดตรปัญญา นี่คือภาวนามยปัญญา ศีล สมาธิ ปัญญา ท่องเที่ยวไปใน ศีล สมาธิ ปัญญา จิตนี้ท่องเที่ยวอยู่ในวัฏฏะมาตลอด จิตนี้เคยเกิดตายมาตลอด แล้วพอเกิดขึ้นมาพบพระพุทธศาสนาจะท่องเที่ยวอยู่ในโลกอีกหรือ ทำไมไม่ละโลกสละโลกให้ได้ก่อนมาประพฤติพรหมจรรย์ สละโลกทั้งโลกอยู่ในพรหมจรรย์อยู่ในพรหมจรรย์ของการสมมุติ

แล้วก็อยู่ในพรหมจรรย์สร้าง ศีล สมาธิ ปัญญา เกิดขึ้นมาบังคับใจให้ท่องเที่ยวขึ้นมาในศีล สมาธิ ปัญญา ท่องเที่ยวให้ได้ จากการท่องเที่ยวเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ แล้วเรามาท่องเที่ยวในศีล สมาธิ ปัญญา แล้วมหัสจรรย์เหนือมหัสจรรย์คือการพ้นจากวัฏฏะ ท่องเที่ยวแล้วหลุด กับ

ท่องเที่ยวแล้วผูกพัน ท่องเที่ยวแล้วมีหนี้สินต้องใช้จ่ายต้องหมุนกันไปตลอดในวัฏฏะนั้น กับท่องเที่ยวในธรรม แล้วถ้าไม่มีองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมแล้ววางธรรมไว้แล้วเราจะไปท่องเที่ยวที่ไหน

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมา ถึงวาง ศีล สมาธิ ปัญญา ไว้ให้สาวกต่างๆ ให้สาวกให้ลูกศิษย์ ให้พุทธบริษัท ๔ ที่เราประพฤติปฏิบัตินี้เดินตามทางนี้ ทางนี้มองเห็นอยู่ คำตา ทางนี้ควรจะไป แต่ทำไมยังไม่ก้าวเดินกัน นี่แล้วเวลาทุกข์ก็มาบ่นนะ เวลาทุกข์เวลาร้อนบ่น เวลาเที่ยวอยู่ในวัฏฏะเจ็บแสบก็ยังไม่รู้จักตัวเองจะเป็นขนาดไหน ไม่มีธรรมมาเป็นที่แก้โรค

แต่นี้ธรรมมีอยู่แล้ว คนเป็นโรคแล้วยามีอยู่ ทำไมปฏิเสธยาล่ะ ถึงปฏิบัติอยู่ที่กินแต่ของแสดงใจ ถึงต้องไปปฏิเสธโลกด้วย ปฏิเสธของแสดงด้วย ถึงต้องท่องเที่ยวบังคับใจให้ท่องเที่ยวในศีล สมาธิ ปัญญาไป ต้องบังคับถ้าไม่บังคับอวิชา ความเคยใจมันจะกินแต่ของแสดง มันจะเอาแต่ธรรมะมาหนุนแต่ความเห็นของมัน เราไม่เชื่อ ต้องไม่เชื่อไว้ก่อน อันนี้เป็นธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นธรรมของครูบาอาจารย์

เรายังไม่เกิดขึ้นตามความเป็นจริงในหัวใจ มันยังไม่บันลือลือลั่นขึ้นมากลางหัวใจ ยังไม่เชื่อ ในเมื่อยังไม่เชื่อจะต้องวิปัสสนาไปเรื่อยๆ ต้องใช้ปัญญาไปตลอด ปัญญาต้องก้าวเดินแล้ว ฟันมันตลอด ฟันอะไร ฟันความเคยใจไป ฟันอวิชาที่เกิดขึ้น อวิชาที่พาคิดอยู่นี้ไป อวิชาที่พาให้หลงใหลอยู่นี้ไป ถึงว่าทำจิตสงบแล้วเข้าไปฆ่าอวิชาให้ได้ อวิชาที่พาให้เกิดตายเกิดตายในวัฏฏวน ในวัฏฏะที่แม่แต่น้ำตายยังท่วมโลก ที่พาให้เกิดตายในวัฏฏะนี้ แล้วยังชาตินี้ยังให้น้ำตายท่วมโองท่วมโงจะอยู่ในชาตินี้อีกหรือ

ถึงต้องทิ้งทั้งหมด ทิ้งทั้งวัฏฏะ ทิ้งทั้งโลกเข้ามาท่องเที่ยวในธรรม ท่องเที่ยวใน ศีล สมาธิ ปัญญาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ถึงเป็นผู้ที่มีวาสนา วาสนาเกิดขึ้นมากลางพุทธศาสนา ศาสนากำลังเจริญรุ่งเรือง แล้วทำไมปล่อยหัวใจ ปล่อยความเคยชิน ปล่อยชีวิตเสเพลไปละ ปล่อยการปฏิบัติไม่ปฏิบัติจริงจึงตามความปฏิบัติ ปฏิบัติก็ว่าปฏิบัติ ประพฤติธรรม ประพฤติธรรมแล้วจะได้ธรรมตามเป็นจริงอย่างนั้นไหม ประพฤติธรรมด้วยความสนิทชิดเชื้อกับกิเลสหาปฏิบัติไป

ปฏิบัติด้วยความมุนานะให้ธรรมพาปฏิบัติ

ท่องเที่ยวในศีล สมาธิ ปัญญา ให้ปัญญาพาทำดี ปัญญาจริง

ปัญญาจริง คือปัญญาของที่ไม่มีกิเลสหลอกใจใจ ไม่ใช่ปัญญาในอวิชชาจุมุกไปใจ ถึงต้องมีสมาธิกันตัวเอง บังคับตัวเอง การบังคับตัวเองนั้นถึงจะเป็นปัญญาจริงใจ นี่ถึงว่าท่องเที่ยวในศีล สมาธิ ปัญญา ปัญญาอันนี้ใครๆ ก็อยากได้ แล้วใครเป็นคนสร้างให้ ถ้าเราไม่สร้างของเราขึ้นมาเอง

เราคือใคร เราคือผู้ปฏิบัติทุกๆ คน ผู้ที่ปฏิบัติ ผู้ที่ปฏิบัติผู้นั้นนะ คือเรา

ธรรมะเป็นของกลาง วางไว้ตั้งแต่เป็นกลาง เหมือนกับแสงอาทิตย์แสงจันทร์แล้วแต่ใครจะน้อมนำใส่ใจ เรามีแสงมีแสงไหม แสงรับแสงอาทิตย์นั้นนะ รับเข้ามาดี นี่แสงก็ไม่ของกลาง ออกเพราะจี๊เกียจ การกางออกไปก็ลำบากแล้ว การกางใจออกไปรับนั้นเข้ามา ถึงว่านี่เป็นปัญญาผู้ที่ปฏิบัติ เรากางออกไป แล้วเราก็น้อมเข้ามาเป็นใจของเรา เรากางออกไปรับ รับกับธรรมอันนั้น ไม่ใช่ธรรมที่เราคิดขึ้น (เทพสิ้นสุดเพียงเท่านี้)